

Nový Občiansky zákonník dá ľuďom väčšiu moc nad zmluvami aj dedičstvom

28.8.2026 - Patrícia Jamrišková | HAVEL & PARTNERS

Rodinná firma už nemusí po smrti zakladateľa uviaznuť v dedičskom spore. Zmluvy by mali skôr platiť než padať pre drobnú formálnu chybu. Vlastník dostane silnejšie slovo pri dedení, no deti o ochranu neprídu. Na otázky HN odpovedajú odborníci Patrícia Jamrišková, vedúca advokátka a Oliver Benda, senior advokát firmy HAVEL & PARTNERS.

Chcete presne určiť, kto po vás prevezme rodinnú firmu, zabezpečiť človeka, ktorý sa o vás dlhodobo stará, alebo uzavrieť dohodu bez obavy, že ju súd zruší pre drobnú formálnu chybu. Podľa súčasných pravidiel môže byť riešenie takýchto situácií komplikované, neisté alebo vôbec nie je možné.

Návrh nového Občianskeho zákonníka má dať väčšiu váhu tomu, čo ľudia a firmy skutočne chceli dosiahnuť. Zmluvy by mali skôr platiť než padať na formalitách a vlastníci dostanú širšie možnosti rozhodnúť, čo sa po ich smrti stane s majetkom či podnikaním.

Väčšia voľnosť však nebude bez hraníc. Zákon má naďalej chrániť spotrebiteľov, deti, osoby pod nátlakom aj ďalšie slabšie strany. Čo konkrétne sa zmení pri zmluvách, dedení a nakladaní s majetkom?

Jednou z tém reformy je väčší rešpekt k rozhodnutiu vlastníka. Znamená to, že ľudia budú mať viac možností určovať, komu svoj majetok prevedú, komu ho zveria alebo za akých podmienok?

Nový zákonník zásadne nerozširuje okruh osôb, ktorým môžete svoj majetok previesť alebo zveriť. Rozširujú sa však možnosti odkázania majetku pre prípad smrti, teda dedičské právo sa mení zásadným spôsobom.

Zákon bude po novom vo väčšej miere rešpektovať to, čo si strany skutočne chceli dohodnúť, a nebude ich trestať za formálne pochybenia, pokiaľ to nie je nevyhnutné. Ľudia a firmy si budú môcť svoje zmluvné vzťahy štruktúrovať viac podľa vlastnej vôle bez obavy, že súd celú zmluvu vyhlási za neplatnú pre drobnú formálnu chybu.

Ako sa má zmeniť oblasť dedenia a nakladania s majetkom pre prípad smrti? Prinesie nový Občiansky zákonník viac možností pri spísaní závetu alebo pri nastavení majetkových vzťahov v rodine?

Práve v oblasti dedenia prináša návrh nového Občianskeho zákonníka niektoré z najvýraznejších zmien. Možnosti poručiť plánovať prechod majetku sa výrazne rozširujú a zavádza sa viacero nástrojov, ktoré slovenské právo doteraz nepoznalo.

Najvýznamnejšou novinkou je dedičská zmluva. Na rozdiel od závetu, ktorý môže poručiť jednostranne meniť alebo odvolať, má ísť o záväznú dohodu medzi poručiťelom a budúcim dedičom. To môže byť praktické najmä pri rodinných firmách alebo v situáciách, keď sa jeden z potomkov dlhodobo stará o rodiča alebo sa pripravuje na prevzatie podnikania.

Významnou zmenou je aj zníženie zákonných povinných podielov neopomenuteľných dedičov a zavedenie inštitútov, ako sú odkaz, príkaz, správca dedičstva či vykonávateľ poslednej vôle.

Nový zákonník tak v dedení výrazne posilňuje autonómiu vôle osoby, ktorá majetok vytvorila. Zároveň však platí, že ich citlivé a odborné nastavenie bude dôležité, aby sa namiesto predchádzania sporom nevytvoril priestor na nové konflikty.

Úprava má posilniť princíp autonómie vôle. Kde však zostávajú hranice tejto voľnosti a v akých situáciách zákon stále chráni napríklad rodinných príslušníkov alebo slabšiu stranu?

Preferencia platnosti ani v novom zákonníku nie je absolútna. Zmluva bude môcť byť stále neplatná napríklad v prípade nátlaku, nedostatku spôsobilosti, rozporu s dobrými mravmi alebo nejasného obsahu.

Väčšia voľnosť platí najmä tam, kde si rovnocenné strany dojednávajú podmienky na rovnoprávnom základe. Tam, kde hrozí zneužitie voči spotrebiteľom, maloletým či osobám s duševnou poruchou, zákon ochranu zachováva alebo posilňuje.

V dedičskom práve sa ochrana detí úplne nestráca. Maloletí aj plnoletí potomkovia majú mať naďalej zákonom zaručený minimálny podiel. Ide skôr o posun rovnováhy viac v prospech vôle poručiť.

Môžu sa po novom vlastníci jednoduchšie dohodnúť na špecifických podmienkach pri prevezení majetku, darovaní alebo dlhodobom užívaní vecí? Aké praktické situácie môžu byť po novom jednoduchšie?

Áno, nový zákonník v niektorých oblastiach otvára možnosti, ktoré dnes buď chýbajú, alebo sú právne sporné.

Väčšiu flexibilitu prináša napríklad nová úprava predaja podniku. Predávajúci bude môcť predať podnik bez určitej zložky, napríklad konkrétnej veci alebo pohľadávky, pokiaľ vylúčenie konkrétnej zložky nenaruší prevádzkyschopnosť podniku.

Praktická je aj zmena pri nájme priestorov pred kolaudáciou. Nový zákonník nájom pred kolaudáciou pripúšťa, čo prenajímateľom aj nájomcom prináša väčšiu istotu a voľnosť.

Po novom bude možné aj zriadenie takzvanej vlastníckej služobnosti. Developerom to umožní vopred nastaviť vzťahy medzi jednotlivými parcelami napríklad pri prechode, prejazde či vedení sietí, čo zjednoduší ich následný predaj.

Ako sa zmeny dotknú podnikateľov, ktorí chcú nastavovať vlastnícke vzťahy k majetku firmy, prevody majetku alebo jeho ochranu do budúcnosti?

Pre podnikateľov môže mať nový zákonník praktický význam najmä pri nastavovaní prevodov majetku, vnútorných vzťahov a obchodných dohôd. Posilní zmluvnú voľnosť a právnu istotu tam, kde dnešná úprava pôsobí príliš formalisticky.

Veľký význam budú mať zmeny aj pri plánovaní nástupníctva v rodinných firmách. Vlastníci budú môcť lepšie určiť, kto má podnik alebo podiely prevziať po ich smrti, a to nielen prostredníctvom závetu, ale aj prostredníctvom dedičskej zmluvy, odkazu, príkazu či ustanovenia správcu dedičstva.

To môže pomôcť predísť situáciám, keď sa po smrti zakladateľa firma zablokuje alebo sa vlastnícka štruktúra nežiaduco rozdeľuje.

Na druhej strane, aj po prijatí nového zákonníka bude na Slovensku stále chýbať domáci nástroj na dlhodobú ochranu a správu rodinného majetku, akým sú zverenecké fondy, nadačné fondy či súkromné nadácie. Nový zákonník teda podnikateľom poskytne väčšiu flexibilitu pri prevodoch a

nástupníctve, ale otázku dlhodobej správy a ochrany majetku úplne nerieši.

Ako sa zmeny prejavia v každodennom živote? Môžete uviesť konkrétny príklad situácie, v ktorej nový Občiansky zákonník prinesie viac možností fyzickej osobe, a zároveň príklad, ako môže ovplyvniť rozhodovanie firmy alebo inej právnickej osoby?

V každodennom živote sa zmeny môžu prejavíť najmä tým, že ľudia budú mať viac možností usporiadať svoje majetkové pomery podľa vlastných potrieb a rodinnej situácie.

Praktickým príkladom môže byť osamelý rodič alebo senior, o ktorého sa dlhodobo stará jedno z detí. Po novom by bolo možné takýto vzťah pevnejšie upraviť napríklad dedičskou alebo zaopatrovacou zmluvou a dať obom stranám väčšiu právnu istotu.

Rovnako praktický môže byť aj odkaz alebo príkaz. Človek bude môcť konkrétnej osobe zanechať konkrétnu vec bez toho, aby ju zaťažil dlhmi, alebo uložiť dedičovi určitú povinnosť, napríklad umožniť blízkej osobe bývanie v nehnuteľnosti.

Pri firmách bude dosah viditeľný najmä pri prevodoch majetku a plánovaní nástupníctva. Nová úprava môže vlastníčkovi uľahčiť nastavenie prechodu firmy alebo jej časti na toho nástupcu, ktorý ju vie reálne viesť ďalej, a zároveň citlivejšie vyriešiť postavenie ostatných dedičov.

Pre právnické osoby všeobecne môže byť prínosom aj väčšia tolerancia voči formálnym nedostatkom a väčší dôraz na zachovanie platnosti právnych úkonov. V praxi to znamená menšie riziko, že inak zmysluplná dohoda stroskotá na formalite, ktorá nemá vecný význam.

<https://www.havelpartners.sk/novy-obciansky-zakonnik-da-ludom-vacsu-moc-nad-zmluvami-aj-dedictvom>